

خلاصه گزارش اهم تحریم‌ها علیه ایران

با تاکید بر دوره پسابرجام در ۹۹-۱۳۹۷

موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

مدیریت یکپارچه‌سازی سیاست‌ها - بهار ۱۴۰۰

شناسه گزارش

موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

عنوان:

خلاصه گزارش بررسی اهم تحریم‌ها علیه ایران با تاکید بر دوره پسابرجام

(۹۹-۱۳۹۷)

تهیه‌کنندگان: دکتر علیرضا گرشاسبی و طیبه رهنمون پیروج

همکاران: دکتر محسن شریعتی‌نیا

ناظر: دکتر مرجان فقیه نصیری

تاریخ: بهار ۱۴۰۰

کلمات کلیدی: سازمان ملل، اتحادیه اروپا، آمریکا، تحریم، برجام، دستورالعمل اجرایی و قوانین کنگره.

چکیده مدیریتی

بررسی گزارش اهم تحریم‌ها علیه ایران با تاکید بر دوره پساجام در ۹۹-۱۳۹۷ دربردارنده نکاتی به شرح زیر است:

- از منظر منشاء تحریم‌کنندگان، ساختار تحریمی علیه کشور، صرف نظر از تفاوت در شکل، ماهیت و میزان تاثیر، از سه ناحیه سازمان ملل متحد، اتحادیه اروپا و آمریکا بوده که سهم غالب در این میان با آمریکا بوده است.
- از منظر بررسی آماری و براساس اطلاعات در دسترس، بیشترین تحریم‌های سنگین وضع شده آمریکا تاکنون به ترتیب ۱۷۳۳ فقره مربوط به ایران^۱، و پس از آن ۶۷۶ فقره تحریم برای سوریه، ۴۱۹ فقره برای اوکراین، ۴۱۴ فقره برای کره شمالی، ۳۳۴ فقره برای روسیه و ۳۳۳ فقره برای ونزوئلا بوده است؛ البته کشورهای چین، کوبا، بلاروس و هنگ‌کنگ هم جزء اهداف تحریمی اخیر آمریکا قرار گرفته‌اند.
- از منظر محتوایی، به طور کلی چهار دسته تحریم علیه ایران اعمال شده است: تحریم‌های حقوق بشری، موشکی، تروریسم و هسته‌ای. بخش اعظم و اثرگذار تحریم‌ها بر اقتصاد کشور، ذیل تحریم‌های هسته‌ای جای می‌گیرند. بنابراین با بازگشت احتمالی آمریکا به برجام، تحریم‌هایی که پیش از دولت ترامپ ذیل عنوان مقابله با فعالیت‌های هسته‌ای ایران اعمال شده بودند و در دوره ترامپ تحت عناوین دیگری اعمال شدند، قابل لغو یا تعلیق خواهند بود.
- از منظر حقوقی، اغلب تحریم‌ها در قالب فرمان‌های اجرایی رئیس‌جمهور آمریکا وضع شده‌اند (در مجموع بیش از ۱۴۰۰ مورد) و رئیس‌جمهور آمریکا از اختیار لازم برای لغو آنها برخوردار است. اما دسته مهمی از تحریم‌های ایران بواسطه قوانین کنگره اعمال شده‌اند.
- حدود ۸۰ درصد از مجموع تحریم‌های اعمال شده آمریکا علیه ایران در ۱۲ سال اخیر (دوران اوباما و ترامپ) بوده است. از طرفی، پس از خروج یکجانبه آمریکا از برجام و در فاصله ۳ سال، بیش از ۷۰۰ نهاد حقیقی و حقوقی تحت راهبرد فشار حداکثری، مورد تحریم قرار گرفته‌اند. شایان ذکر است ۳۰ درصد از کل تحریم‌های آمریکا به‌تنهایی در دو سال پایانی دوره ترامپ (سال‌های ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰) علیه ایران وضع شده است.
- با احیای مجدد برجام، بخش مهمی از تعهدات ایران در کوتاه مدت به پایان خواهند رسید و در مقابل، ایالات متحده باید زمینه را برای لغو کامل تحریم‌های ایران، بویژه تحریم‌های کنگره فراهم آورد. آمریکا چنین آمادگی را ندارد و از دیگر سو نگران برنامه هسته‌ای ایران است و می‌کوشد بازه زمانی تعهدات برجامی ایران را گسترش دهد.
- در دوره ترامپ، علاوه بر تحریم‌های موضوعی مرتبط با بخش صنعت، معدن و تجارت، اشخاص حقیقی و حقوقی بسیاری در حوزه تولید و تجارت در فهرست تحریم‌ها قرار گرفته‌اند. اکثر این تحریم‌ها در قالب فرمان اجرایی اعمال شده‌اند و لغو آنها مطابق با آنچه پیشتر اشاره شد، تحت تاثیر قوانین و اقدامات کنگره قرار ندارد.
- در ارتباط با فهرست‌های اولویت‌دار حوزه صنعت، معدن و تجارت می‌توان سه طبقه اصلی شامل رفع تحریم‌های موضوعی مرتبط با ۱۵ مرداد ۱۳۹۷ (با تاکید بر فلزات، خودسازی، فرش و مواد غذایی)؛ رفع تحریم‌های موضوعی مرتبط با ۱۳ آبان سال ۱۳۹۷ (با تاکید بر پتروشیمی، کشتیرانی، بانک و بیمه) و فهرست اشخاص حقیقی و حقوقی لیست SDN (با تاکید بر دستورالعمل‌های ۱۳۸۷۱، ۱۳۳۸۲ و ۱۳۲۲۴) را در نظر گرفت.

^۱ شایان ذکر است که این تعداد تحریم‌ها با تحریم‌های درج‌شده در گزارش کنگره آمریکا مقداری تفاوت دارد که این تفاوت، ناشی از نوع طبقه‌بندی تحریم‌های اشخاص حقیقی و حقوقی و نیز در برخی از موارد، عدم ارایه اطلاعات دقیق از نام تحریم‌شونده در گزارش بوده است.

فهرست مطالب

چکیده مدیریتی	۱
مقدمه	۳
۱- ساختار تحریم‌ها علیه ایران از منظر منشاء تحریم‌کنندگان	۴
۲- روند تحریم‌های آمریکا با تاکید بر دوره ریاست جمهوری اوباما و ترامپ	۶
۳- اهم تحریم‌های آمریکا علیه ایران با تاکید بر دوره دوره ترامپ (۹۹-۱۳۹۷)	۷
۴- فهرست اولویت‌دار حوزه صنعت، معدن و تجارت برای رفع تحریم‌ها	۹
منابع و مآخذ	۱۰

مقدمه

تحریم‌ها از گذشته به عنوان ابزاری برای تهدید، تنبیه، تغییر رفتار کشورها و نیز برای دستیابی به اهداف سیاست خارجی به کار رفته است. آمریکا نیز به عنوان پیش‌تاز در اعمال تحریم‌ها، سال‌های طولانی است که به بهانه‌های گوناگون تحریم‌های یک و چندجانبه علیه کشورها و بخصوص ایران وضع کرده است. دوره ۲۰۰۸-۲۰۰۷ سرآغاز تحریم‌های بین‌المللی فزاینده‌ای علیه ایران بود که از سوی شورای امنیت سازمان ملل در واکنش به برنامه هسته‌ای ایران اعمال شد. این تحریم‌ها در سال ۲۰۱۰ تشدید شدند؛ هنگامی که شورای امنیت سازمان ملل، کنگره ایالات متحده و اتحادیه اروپا، مجموعه‌های جداگانه‌ای از تحریم‌ها را در ارتباط با برنامه هسته‌ای ایران و بخش‌های انرژی و بانکی اعمال کردند. پس از آن، برنامه اقدام مشترک (JPOA) در اواخر سال ۲۰۱۳ امضا شد و طی چند ماه، ایالات متحده و اتحادیه اروپا، اقدامات لازم را برای لغو تحریم‌های خاص علیه ایران انجام دادند. حدود دو سال بعد و در سال ۲۰۱۵ بود که برنامه جامع اقدام مشترک (JCPOA) میان ایران و کشورهای ۱+۵ امضا شد که براساس آن، تحریم‌های مربوط به برنامه هسته‌ای کشور توسط سازمان ملل، اتحادیه اروپا و ایالات متحده لغو یا تعلیق شد. رئیس‌جمهور آمریکا (ترامپ) در تاریخ ۸ می ۲۰۱۸ خروج ایالات متحده از برجام را اعلام کرد و متعاقب آن نیز تحریم‌های متعددی علیه بخش‌های مختلف در اقتصاد ایران و اشخاص حقیقی و حقوقی وضع شد. دولت ترامپ در فاصله ۳ سال بیش از ۷۰۰ نهاد حقیقی و حقوقی را علاوه بر تحریم‌های بخش‌های اقتصادی و تیز تحریم‌های مالی مورد تحریم قرار داد که از آن تحت عنوان فشار حداکثری یاد می‌شد.

اما در ۲۰ ژانویه ۲۰۲۰ و تغییر ریاست جمهوری آمریکا، مجدداً بحث مذاکرات با ایران و بازگشت آمریکا به برجام و برگشت ایران به تعهدات برجام، قوت گرفته است. سیاست قطعی جمهوری اسلامی ایران، لغو تحریم‌ها و راستی‌آزمایی آنها برای برگشتن به تعهدات پیشین برجامی است و براین اساس، مسأله حائز اهمیت آن است که فهرستی از تحریم‌های وضع شده از سوی آمریکا به‌ویژه در دوره ترامپ، استخراج شود تا براساس آن و با اطلاعات جامع بتوان نسبت به مذاکره مجدد اقدام کرد. در این ارتباط، گزارش اصلی با بررسی کشورها و نهادهای تحریم‌کننده علیه ایران، به‌صورت ویژه، چارچوب تحریم‌های اعمال شده از سوی آمریکا و نیز فهرست اشخاص حقیقی و حقوقی تحریم شده براساس اطلاعات ارایه شده در آخرین گزارش کنگره آمریکا^۲ (که در تاریخ آوریل ۲۰۲۱ منتشر و در پیوست گزارش اصلی ارائه شده)، تدوین و برای سیاست‌گذاران و تصمیم‌سازان نیز ارسال شده است.

با این حال، این گزارش خلاصه‌ای از گزارش اصلی بوده و در چهار بخش شامل بخش اول ساختار تحریم‌ها علیه ایران از منظر منشاء تحریم‌کنندگان؛ بخش دوم روند تحریم‌های آمریکا با تاکید بر دوره اوباما و ترامپ؛ بخش سوم اهم تحریم‌های آمریکا علیه ایران با تاکید بر دوره ۹۹-۱۳۹۷ و بخش چهارم فهرست اولویت‌دار حوزه صنعت، معدن و تجارت برای رفع تحریم‌ها تدوین شده است.

قابل ذکر است که جداول پیوست و فهرست اشخاص حقیقی و حقوقی تحریم شده در گزارش حاضر ارایه نشده است.

^۲ Congressional Research Service (CRS) Report, ۲۰۲۱

۱- ساختار تحریم‌ها علیه ایران از منظر منشاء تحریم‌کنندگان

تحریم‌ها علیه ایران از سال ابتدایی پس از پیروی انقلاب اسلامی آغاز و تاکنون هم تداوم یافته است. صرف نظر از تفاوت فرم، شکل و میزان تاثیر این تحریم‌ها در طول زمان، شاکله اصلی تحریم‌های ایران مربوط به سازمان ملل متحد، اتحادیه اروپا و آمریکا بوده است (جدول ۱).

جدول (۱). تحریم‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد و اتحادیه اروپا

تحریم‌کننده	قطع نامه/دستورالعمل	تاریخ	آخرین وضعیت
سازمان ملل	۱۶۹۶	۲۰۰۶	لغو
	۱۷۳۷	۲۰۰۶	لغو
	۱۷۴۷	۲۰۰۷	لغو
	۱۸۰۳	۲۰۰۸	لغو
	۱۸۳۵	۲۰۰۸	لغو
	۱۹۲۹	۲۰۱۰	لغو
	۱۹۸۴	۲۰۱۱	لغو
اتحادیه اروپا	تحریم انرژی و کشتیرانی	۲۰۱۰	لغو
	تحریم ۱۸۰ شخص حقیقی و حقوقی	۲۰۱۱	لغو
	تحریم صنعت نفت و بانک مرکزی	۲۰۱۲	لغو
	تحریم ورود ۱۸ ایرانی و حساب آنها	۲۰۱۲	لغو
	تحریم واردات نفت	۲۰۱۲	لغو
	تحریم ورود ۹ فرد ایرانی به اروپا	۲۰۱۳	لغو
	۸ فرد ایرانی (عمدتاً نظامی) و ۳ زندان	۲۰۲۱	فعال

ماخذ: یافته‌های تحقیق

همانطور که در جدول (۱) مشخص شده است تحریم‌های سازمان ملل متحد و اتحادیه اروپا عمدتاً در فاصله سال‌های ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۳ علیه ایران وضع شده و ریشه عمده آنها نیز موضوع عدم اشاعه سلاح کشتار جمعی بوده است. عمده موضوعات مورد اشاره در قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل مربوط به موضوعات هسته‌ای کشور بوده است. نهایتاً تمام ۷ قطعنامه تحریمی شورای امنیت علیه جمهوری اسلامی ایران با قطعنامه ۲۲۳۱ این شورا در تاریخ ۲۹ تیر ۱۳۹۴ مطابق با ۲۰ جولای ۲۰۱۵ منقضی و در نتیجه تحریم‌های هسته‌ای شورای امنیت علیه جمهوری اسلامی لغو شد. اتحادیه اروپا از ۲۷ فوریه سال ۲۰۰۷ برابر با هشتم اسفند ۱۳۸۵ و در پیروی از قطعنامه شورای امنیت، برخی محدودیت‌های تحریمی را علیه ایران وضع کرد. پس از قطعنامه شماره ۱۹۲۹ شورای امنیت، تحریم‌های اتحادیه اروپا علیه ایران به تدریج همانند تحریم‌های یکجانبه آمریکا علیه ایران گسترش یافت. هرچند تمامی تحریم‌های این اتحادیه علیه ایران لغو شده، با این حال، در سال جاری، اتحادیه اروپا، افرادی را به بهانه حقوق بشر در فهرست تحریم‌ها قرار داده است.

جدول (۲). اهم تحریم‌های آمریکا علیه ایران

تحریم‌کننده	عنوان	تاریخ	تعداد تحریم‌ها
اهم قوانین کنگره آمریکا	IINA قانون منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای ایران و عراق	۱۹۹۲	۱۱
	ISA قانون تحریم‌های ایران	۱۹۹۶	۳۱
	IFCA حمایت از آزادی ایران و منع سلاح‌های کشتار جمعی	۲۰۰۶	۱۳
	CISADA قانون جامع تحریم‌ها، پاسخگویی و عدم سرمایه‌گذاری ایران	۲۰۱۰	عدم دسترس
	CAATSA قانون مقابله با دشمنان آمریکا از طریق تحریم‌ها	۲۰۱۷	۶
اهم دستورالعمل اجرایی رئیس جمهور آمریکا ^۲	۱۲۹۳۸ منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای	۱۹۹۴	۱۷۹
	۱۳۲۲۴ نهادهای تروریسم	۲۰۰۱	۲۸۹
	۱۳۳۸۲ منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای	۲۰۰۵	۴۴۳
	۱۳۴۳۸ تهدید علیه ثبات عراق	۲۰۰۷	۱۴
	۱۳۵۵۳ مسدود کردن اموال برای نقض حقوق بشر	۲۰۱۰	۴۷
	۱۳۵۷۲ سرکوب مردم سوریه	۲۰۱۱	۴
	۱۳۵۸۱ سازمان‌های جنایی فراملی	۲۰۱۱	۴
	۱۳۶۰۶ مسدود کردن اموال و تعلیق ورود برای نقض حقوق بشر	۲۰۱۲	۶
	۱۳۶۰۸ منع برخی معاملات و تعلیق ورود	۲۰۱۲	۱۳
	۱۳۵۹۹ مسدود کردن املاک دولت و مؤسسات مالی	۲۰۱۲	۱۵۰
	۱۳۶۲۲ نفت و محصولات پتروشیمی	۲۰۱۲	۱۰
	۱۳۶۲۸ نقض حقوق بشر	۲۰۱۲	۲۳
	۱۳۶۴۵ معاملات ریال، سنگ‌های قیمتی و شرکت ملی نفتکش ایران	۲۰۱۳	۱۳
	۱۳۶۹۴ فعالیت‌های مخرب سایبری	۲۰۱۵	۲۱
	۱۳۸۴۶ اعمال تحریم‌ها علیه اشخاص	۲۰۱۸	۵۹
	۱۳۸۷۱ فلزات و مواد معدنی	۲۰۱۹	۴۴
	۱۳۸۷۶ اعمال تحریم‌ها علیه اشخاص	۲۰۱۹	۳۹
	۱۳۸۱۸ نقض حقوق بشر	۲۰۱۷	۴
	۱۳۹۰۲ ساخت‌وساز، منسوجات و سایر بخش‌ها	۲۰۲۰	۱۸
	۱۳۹۴۹ قرارداد تسلیحاتی ایران	۲۰۲۰	۶

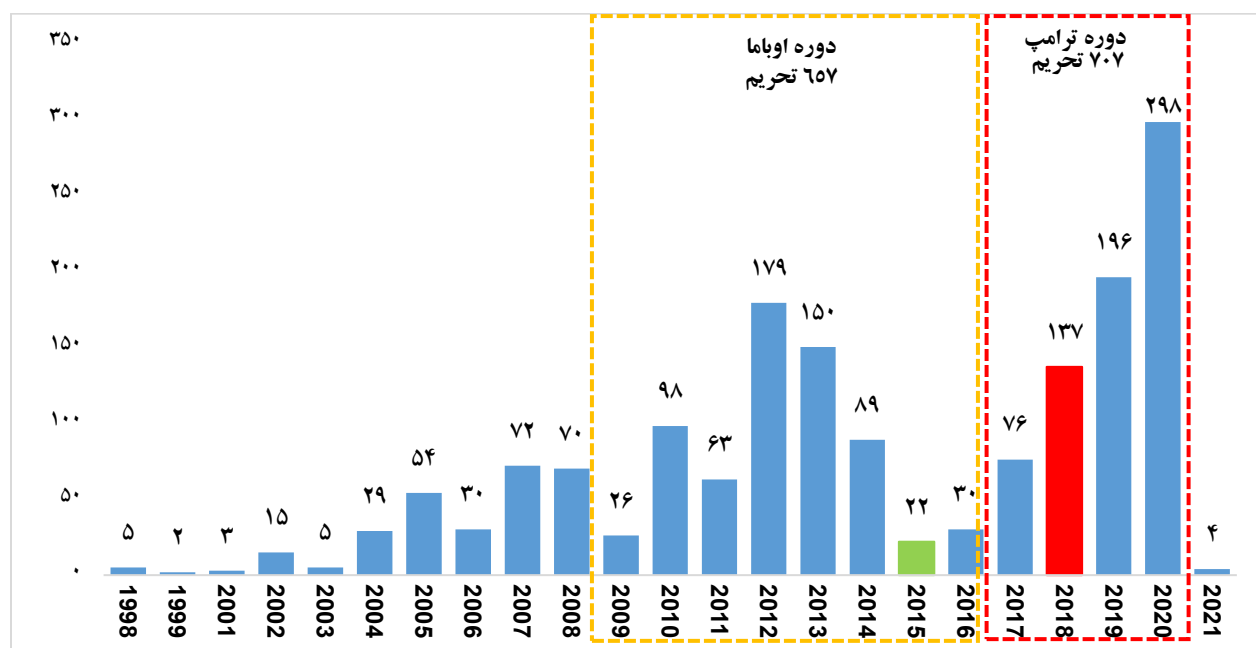
ماخذ: یافته‌های تحقیق براساس گزارش (۲۰۲۱) Congressional Research Service Report.

براساس آخرین اطلاعات در دسترس از گزارش کنگره آمریکا (۲۰۲۱)، بیشترین شمار تحریم‌ها براساس دستورالعمل‌های اجرایی امضا شده از سوی رئیس جمهور آمریکا، علیه ایران وضع شده است. علاوه بر موضوعات اقتصادی، موضوعات حقوق بشر، سایبری، نظامی و موشکی نیز از مهمترین علل تحریم‌ها علیه ایران بوده است. در ارتباط با بخش صنعت، معدن و تجارت علاوه بر تحریم‌های مرتبط با حوزه مالی و حمل‌ونقل که بر عملکرد این حوزه اثرگذار است، تحریم‌های بخش پتروشیمی و خودرو، فلزات و مواد معدنی مهمترین تحریم‌هایی است که در دستورالعمل اجرایی علیه فعالان در این بخش وضع شده است.

^۲ تحریم‌هایی که بر اساس فرمان اجرایی رئیس جمهور وضع شده‌اند، بر حسب اختیاراتی هستند که قانون اختیارات اضطراری اقتصادی (IEEPA) به رئیس جمهور می‌دهد که بر اساس این قانون، رئیس جمهور ایالات متحده آمریکا می‌تواند هر زمان که وضعیت اضطراری را در رابطه با یک کشور تشخیص دهد، محدودیت‌هایی را در رابطه با تبادلات اقتصادی با آن کشور اعمال کند. ایالات متحده آمریکا از مارس ۱۹۹۵ از این اختیار در رابطه با جمهوری اسلامی ایران استفاده کرده است.

۲- روند تحریم‌های آمریکا با تاکید بر دوره ریاست جمهوری اوپاما و ترامپ

نمودار (۱). فروانی تعداد تحریم‌های ایران در دوره ۱۹۹۸-۲۰۲۱

مأخذ: یافته‌های پژوهش

نکته: سال ۲۰۱۵ آغاز توافق هسته‌ای برجام و سال ۲۰۱۸ نیز سال خروج یکجانبه آمریکا از برجام بوده است.

براساس نمودار (۱):

- حدود ۸۰ درصد از مجموع تحریم‌های اعمال شده آمریکا علیه ایران در ۱۲ سال اخیر و در دوران اوپاما و ترامپ بوده است.
- تعداد تحریم‌های وضع شده علیه ایران در دوره ۴ ساله ترامپ بیشتر از مجموع ۸ سال ریاست جمهوری اوپاما بوده است.
- با خروج یکجانبه آمریکا از توفقنامه برجام در دولت ترامپ در ۱۸ اردیبهشت ۱۳۹۷، تعداد تحریم‌های این کشور، علیه ایران افزایش یافت به طوریکه در سال‌های ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰ (دو سال پایانی ریاست جمهوری ترامپ) به تنهایی ۳۰ درصد از کل تحریم‌ها علیه ایران وضع شده که نشان‌دهنده شدت تحریم‌های وضع شده علیه کشور در این دو سال و به تبع آن فشار تحمیلی بالای این مدت بر اقتصاد کشور بوده است.
- در دوره ۴ ساله ترامپ، ۷۰۷ تحریم علیه ایران وضع شده است.

۳- اهم تحریم‌های آمریکا علیه ایران با تاکید بر دوره دوره ترامپ (۹۹-۱۳۹۷)

توافق هسته‌ای میان ایران و ۶ قدرت جهانی (آمریکا، روسیه، چین، انگلستان، فرانسه و آلمان) با هدف تعلیق و سپس رفع تحریم‌های هسته‌ای کشور از دی ماه سال ۱۳۹۴ در قالب برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) به اجرا گذاشته شد. بعد از ۶ نوبت تمدید تعلیق تحریم‌های هسته‌ای کشور توسط رؤسای جمهور آمریکا طی ۳۴ ماه، بالاخره در روز ۱۸ اردیبهشت سال ۱۳۹۷، دونالد ترامپ وعده‌های انتخاباتی خود را عملی کرد و از برجام به صورت یکجانبه خارج و تحریم‌ها علیه کشورمان را مجدداً احیا نمود. بر این اساس، تمامی تحریم‌ها در دو مرحله علیه کشور اعمال شد؛ به صورت دقیق تر بخشی از تحریم‌ها در دور اول از مرداد سال ۱۳۹۷ و مابقی در دور دوم و از آبان سال ۱۳۹۷ اجرایی شد.

۳-۱- بر این اساس، در تاریخ ششم آگوست ۲۰۱۸ مصادف با ۱۵ مرداد ۱۳۹۷، دور تازه تحریم‌های یکجانبه آمریکا علیه ایران اجرایی شد. بعد از این تاریخ، دولت آمریکا تحریم‌های ذیل که به موجب برجام رفع شده بودند را احیاء کرد.

- تحریم‌های مربوط به خرید یا اکتساب اسکناس دلار توسط حکومت ایران؛
- تحریم‌های مربوط به تجارت ایران با طلا یا فلزات گرانبها؛
- تحریم‌های مربوط به فروش، عرضه، تامین یا نقل و انتقال گرافیت، فلزات خام و نیمه ساخته مانند آلومینیوم و فولاد و صادرات یا نرم‌افزار برای یکپارچه‌سازی فرآیندهای صنعتی به ایران؛
- تحریم‌های مربوط به معاملات خرید و یا فروش ریال یا نگهداری حساب‌ها و وجوه عمده‌ای در خارج از خاک ایران بر پایه ریال ایران؛
- تحریم‌های مربوط به خرید، پذیره‌نویسی یا تسهیل معاملات دیون حاکمیتی ایران؛
- تحریم بخش خودروسازی ایران.

۳-۲- علاوه بر موارد فوق، بعد از گذشت دوره اول طی ۳ ماه، دولت آمریکا برخی مجوزهای برجامی صادر شده برای رفع تحریم‌های اولیه زیر را نیز لغو کرد.

- مجوز واردات فرش و مواد غذایی از مبدأ ایران به آمریکا و برخی مبادلات مالی مرتبط با آنها ذیل مجوز مربوط به قانون «تحریم‌ها و مبادلات ایران»؛
- فعالیت‌های انجام شده وفق مجوزهای صادر شده برای صادرات و بازصادرات هواپیماهای تجاری مسافربری و قطعات و خدمات مربوطه به ایران.

۳-۳- در تاریخ چهارم نوامبر ۲۰۱۸ مصادف با ۱۳ آبان سال ۱۳۹۷، تحریم‌ها شکل جدی تری به خود گرفت. از این تاریخ به بعد تحریم صنایع پتروشیمی، نفت و گاز، کشتیرانی، بانک و بیمه و موسسات مالی و همچنین صدها شخص و شرکت ایرانی (که در لیست موسوم به SDN قرار داشتند) اجرایی شد. درواقع در مرحله دوم که به فاصله ۱۸۰ روز از اعلام خروج از برجام اعمال شد، ۵۰ بانک و زیرمجموعه‌های آنها مورد تحریم قرار گرفتند و به طور خاص، «معاملات موسسات مالی خارجی با بانک مرکزی ایران و موسسات مالی ایرانی» و «ارائه خدمات پیام‌رسانی اختصاصی مالی به بانک مرکزی ایران و موسسات مالی ایرانی» مشمول این تحریم‌ها شدند. بر این اساس، دولت آمریکا تحریم‌های تعلیق

شده در برجام به شرح ذیل را احیا نمود:

- تحریم معامله با بخش‌های کشتیرانی و کشتی‌سازی ایران و عاملان بنادر شامل شرکت کشتیرانی ج.ا.ا، خطوط کشتیرانی جنوب و وابستگان به آنها؛
- تحریم مربوط به معامله با شرکت ملی نفت ایران، شرکت ملی نفتکش ایران، شرکت بازرگانی نفت ایران و از جمله خریداری نفت، محصولات نفتی یا محصولات پتروشیمی از ایران؛
- تحریم‌های مربوط به مبادلات موسسات مالی خارجی با بانک مرکزی ایران و موسسات مالی ایرانی که به موجب بند ۱۲۴۵ قانون اختیارات دفاع ملی برای سال مالی ۲۰۱۲ در فهرست تحریم قرار گرفته‌اند؛
- تحریم‌های مرتبط با ارائه پیام‌رسان مالی مخصوص به بانک مرکزی ایران و دیگر موسسات مالی ایران که در بند ۱۰۴ قانون CISADA آمده است؛
- تحریم‌های مربوط به پذیره‌نویسی، بیمه یا بیمه اتکایی؛
- تحریم‌های مربوط به بخش انرژی ایران.

۳-۴- فهرست دستورالعمل‌های اجرایی مربوط به ایران در دوره ترامپ:

- دستورالعمل ۱۳۸۴۶ اعمال تحریم‌ها علیه اشخاص (۲۰۱۸)؛
- دستورالعمل ۱۳۸۷۱ فلزات و مواد معدنی (۲۰۱۹)؛
- دستورالعمل ۱۳۸۷۶ اعمال تحریم‌ها علیه اشخاص (۲۰۱۹)؛
- دستورالعمل ۱۳۸۱۸ نقض حقوق بشر (۲۰۱۷)؛
- دستورالعمل ۱۳۹۰۲ ساخت‌وساز، منسوجات و سایر بخش‌ها (۲۰۲۰)؛
- دستورالعمل ۱۳۹۴۹ قرارداد تسلیحاتی ایران (۲۰۲۰).

۳-۵- فهرست اشخاص حقیقی و حقوقی (SDN):

- براساس اطلاعات ارایه شده در آخرین گزارش کنگره آمریکا (که در تاریخ آوریل ۲۰۲۱ منتشر شده است) فهرست کامل تحریم‌شوندگان در قوانین کنگره یا دستورالعمل‌های اجرایی رئیس‌جمهور (شامل نام، نوع، علت و تاریخ تحریم) در جداول پیوست گزارش اصلی ارایه شده است. این جداول شامل فهرست بیش از ۱۶۵۳ شخص حقیقی و حقوقی است.^۴
- از مجموع ۱۶۵۳ شخص حقیقی و حقوقی ارایه شده در جداول SDN گزارش کنگره، بیش از ۶۰۰ شخص حقیقی و حقوقی پس از برجام تحریم شده‌اند که در سال‌های ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۰ به ترتیب تعداد ۱۰۷، ۱۹۶ و ۲۹۸ فرد بوده‌اند.
- برخی از افراد در چند نوبت و براساس مقررات مختلف مورد تحریم قرار گرفته‌اند که این امر موجب پیچیده و لایه به لایه شدن تحریم‌ها علیه ایران شده است. این امر برچیدن تحریم‌ها را نیز در عمل دشوارتر می‌سازد.

^۴ شایان ذکر است که این تعداد تحریم‌ها با آمار نهایی تحریم‌ها مقداری متفاوت است که ناشی از نوع طبقه‌بندی تحریم‌های اشخاص حقیقی و حقوقی و نیز در برخی از موارد، عدم ارایه اطلاعات دقیق از نام تحریم‌شونده در گزارش بوده است.

۴- فهرست اولویت‌دار حوزه صنعت، معدن و تجارت برای رفع تحریم‌ها

۴-۱- رفع تحریم‌های موضوعی مرتبط با ششم آگوست ۲۰۱۸ مصادف با ۱۵ مرداد ۱۳۹۷ و برگشت دائمی مجوزهای برج‌های و لغو تحریم‌های مرتبط با موارد زیر:

- تحریم‌های مربوط به تجارت ایران با طلا یا فلزات گرانبها؛
- تحریم‌های مربوط به فروش، عرضه، تامین یا نقل و انتقال گرافیت، فلزات خام و نیمه ساخته مانند آلومینیوم و فولاد و صادرات یا نرم‌افزار برای یکپارچه‌سازی فرآیندهای صنعتی به ایران؛
- تحریم بخش خودروسازی ایران؛
- مجوز واردات فرش و مواد غذایی از مبادا ایران به آمریکا و برخی مبادلات مالی مرتبط با آنها.

۴-۲- رفع تحریم‌های موضوعی مرتبط چهارم نوامبر ۲۰۱۸ مصادف با ۱۳ آبان سال ۱۳۹۷:

- تحریم صنایع پتروشیمی؛
- تحریم نفت و گاز؛
- تحریم کشتیرانی؛
- تحریم بانک، بیمه و موسسات مالی؛
- تحریم معامله با بخش‌های کشتیرانی و کشتی‌سازی ایران و عاملان بنادر شامل شرکت کشتیرانی ج.ا.ا، خطوط کشتیرانی جنوب و وابستگان به آنها؛
- تحریم مربوط به خریداری محصولات پتروشیمی از ایران؛
- تحریم‌های مربوط به بیمه یا بیمه اتکایی.

۴-۳- فهرست اشخاص حقیقی و حقوقی لیست SDN در فعالیت‌های تولیدی و تجاری با تاکید بر دستورالعمل‌های زیر:

- افراد تحریم‌شده براساس دستورالعمل ۱۳۸۷۱ (مربوط به سال ۲۰۱۹- شرکت‌های فلزات و مواد معدنی ۴۴ شرکت)؛
- افراد تحریم‌شده براساس دستورالعمل ۱۳۳۸۲ منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای (مربوط به دوره پسابرجام عمدتاً شرکت‌های پتروشیمی (حدود ۴۰ شرکت)، خودروسازی، کشتیرانی؛
- افراد تحریم‌شده براساس دستورالعمل ۱۳۲۲۴ درخصوص نهادهای تروریسم مربوط به دوره پسابرجام شرکت‌های تولیدی و تجاری (بخشی از این فهرست قبلاً توسط دستورالعمل ۱۳۳۸۲ نیز تحریم شده بودند)، کشتیرانی و ...

منابع و مآخذ

- قانون تحریم‌های ایران
- قانون منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای ایران و عراق از سال ۱۹۹۲
- قانون جامع تحریم‌ها، پاسخگویی و عدم سرمایه‌گذاری ایران
- قانون مقابله با دشمنان آمریکا از طریق تحریم‌ها
- قانون حمایت از آزادی ایران و منع سلاح‌های کشتار جمعی
- دستورالعمل اجرایی ۱۳۳۸۲ گسترش سلاح‌های هسته‌ای
- دستورالعمل اجرایی ۱۳۲۲۴ نهادهای تروریسم
- دستورالعمل اجرایی ۱۲۹۳۸ برای تخلفات خاص ایران قانون منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای ایران، کره شمالی، سوریه
- دستورالعمل اجرایی ۱۳۴۳۸ ایجاد تهدیدهایی برای ثبات عراق
- دستورالعمل اجرایی ۱۳۵۵۳ نقض حقوق بشر
- دستورالعمل اجرایی ۱۳۵۷۲ سرکوب مردم سوریه
- دستورالعمل اجرایی ۱۳۶۰۶ اشخاص حقوقی دولتی ایرانی و سوری از طریق فناوری اطلاعات
- دستورالعمل اجرایی ۱۳۶۰۸
- دستورالعمل اجرایی ۱۳۵۹۹ نهادهای دولتی ایران
- دستورالعمل اجرایی ۱۳۶۲۲ خرید نفت و محصولات پتروشیمی از ایران
- قانون آزادی و منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای ایران (۲۳۹- ۱۱۲، IFCA, P.L.)
- دستورالعمل اجرایی ۱۳۶۲۸ نقض حقوق بشر (مطابق با کاهش تهدیدات ایران و قانون حقوق بشر سوریه)
- دستورالعمل اجرایی ۱۳۶۴۵ در زمینه تولید خودکار، معاملات ریالی، سنگ‌های قیمتی و پشتیبانی از شرکت ملی نفتکش ایران
- دستورالعمل اجرایی ۱۳۵۸۱ سازمان‌های جنایی فراملی
- دستورالعمل اجرایی ۱۳۶۹۴ انجام فعالیت‌های مخرب سایبری
- دستورالعمل اجرایی ۱۳۸۴۶
- دستورالعمل اجرایی ۱۳۸۷۱ فلزات و مواد معدنی
- بخش (ج) ۷۰۳۱ اعتبارات کمک‌های خارجی در ارتباط با نقض حقوق بشر
- دستورالعمل اجرایی ۱۳۸۷۶
- دستورالعمل اجرایی ۱۳۸۱۸ در اجرای قانون پاسخگویی حقوق بشری جهانی ماگنیتسکی
- دستورالعمل اجرایی ۱۳۹۰۲ در بخش‌های ساخت و ساز، منسوجات و سایر بخش‌ها
- دستورالعمل اجرایی ۱۳۹۴۹ در قرارداد تسلیحاتی ایران
- Iran Sanctions. (۲۰۲۱). Congressional Research Service Report (Prepared for Members and Committees of Congress).
- <https://www.piie.com>.
- www.treas.gov